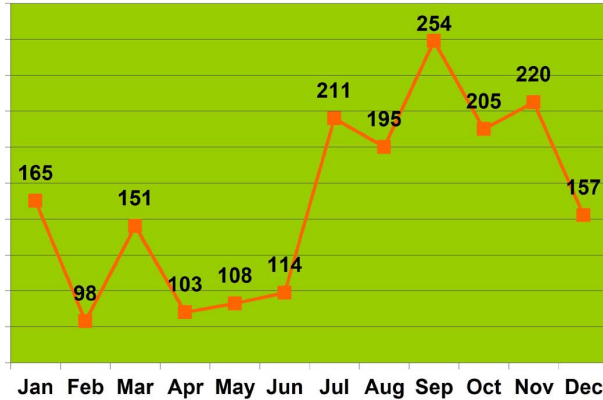

پناهندگان ایرانی در ترکیه، ارقام، شرایط و نیازها

دلجو آبادی - مدیر نهاد همبستگی با پناهندگان ایرانی - آمریکا، مارس ۲۰۱۰

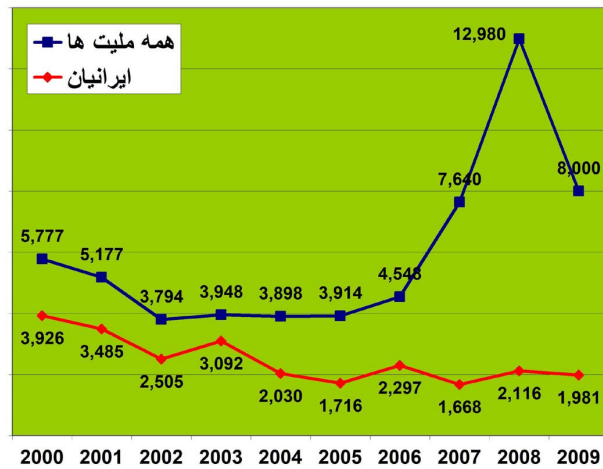
ارقام

پناهجویان ایرانی که سال ۲۰۰۹ وارد ترکیه شده اند

طبق آخرین آمار موجود، در سال ۲۰۰۹ نزدیک به دو هزار ایرانی جدید (۱,۲۱۸ پرونده) در دفاتر کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد در ترکیه ثبت نام نمودند که ۶۳ درصد مربوط به ماههای پس از انتخابات خرداد ۱۳۸۸ ریاست جمهوری و سرکوب فزاینده مخالفین بوده است. در نیمه دوم سال ۲۰۰۹، با احتساب ورودی های سالهای قبل، مجموعاً ۴,۱۰۴ ایرانی تحت مسئولیت کمیساریای عالی در ترکیه قرار داشتند، که از این تعداد درخواست پناهندگی ۱,۸۷۶ نفر پذیرفته و تعداد ۲,۲۲۸ منتظر جواب بودند. در طی این سال تعداد ۱,۵۷۵ پناهنده ایرانی توسط کمیساریای عالی در کشورهای سوم اسکان داده شده اند.

نسبت پناهجویان ایرانی به کل پناهجویان غیر-اروپایی که در دهه اخیر وارد ترکیه شده اند

در دهه گذشته ترکیه با میانگین سالانه ۲,۶۵۰ پناهجوی جدید دومین مقصد مهم، پس از انگلستان، برای پناهجویان ایرانی بوده است. بین سالهای ۱۹۹۹ و ۲۰۰۶ ایرانیان همواره بالاترین تعداد پناهجویان را در ترکیه تشکیل دادند. لیکن چه در سالهای پیش و چه پس از این دوره رتبه اول متعلق به پناهجویان عراقی بوده است. بجز این دو کشور، کمیساریای عالی در ترکیه از پنجاه کشور دیگر آسیایی و آفریقایی درخواست پناهندگی دریافت می کند.

نسبت پناهجویان ایرانی به کل پناهجویان که در دهه اخیر از ترکیه در کشورهای دیگر اسکان داده شده اند

باید توجه داشت که ارقام مربوط به پناهجویان غیر-اروپایی در ترکیه، چه ایرانی و چه غیر ایرانی، شامل افرادی که به کمیساریای عالی مراجعه نمی کنند نمی شود. به گزارش کمیساریای عالی دولت ترکیه هر سال راه عبور به کشورهای دیگر را بر ۷۵,۰۰۰ "مهاجر غیر-قانونی" می بندد. بسیاری از این مهاجران از کشورهای بحران-زده و ناقض حقوق بشر می آیند که پس از دستگیری بعثت عدم دسترسی به کمیساریای عالی هیچگاه معلوم نمی شود آیا واجد شرایط حمایت پناهندگی بوده اند یا خیر.

علل پناهندگی

بر اساس اطلاعاتی که به نهاد همبستگی رسیده، در سالهای گذشته، ایرانیان به دلایل متعددی به ترکیه پناه آورده اند. برخی زندانی سیاسی سابق بوده و تعدادی زندانی سیاسی جاری که با مرخصی پزشکی و/یا با قید وثیقه موقتاً آزاد گردیده اند. برخی از این افراد به خاطر فعالیت با احزاب و شخصیت های سیاسی و برخی دیگر به خاطر فعالیت مستقل حقوق بشری، شرکت در اعتراضات دانشجویی و اعتراضات کارگری، نویسندگی و خبرنگاری فراری شده اند. برخی زنان و مردانی بوده اند که متهم یا مظنون به روابط جنسی ممنوع با جنس مخالف یا هم جنس شده اند. برخی بدلیل اعتقاد به ادیان بهائی و مسیحی و اهل حق و یا به دلیل تغییر مذهب گریخته اند. برخی نیز زنانی بوده اند که به خاطر گریز از خشونت خانوادگی، ازدواج اجباری و قوانین تبعیض آمیز طلاق و حضانت فراری شده، و یا به دلیل آزار و اذیت جنسی از سوی مقامات رسمی کشور گریخته اند.

صرفنظر از دلیل پناهندگی این افراد، ایرانیان نیز مثل بقیه غیر-اروپائیان که به ترکیه پناه می آورند با شرایط فوق العاده سخت و چالشهای جدی اقتصادی، اجتماعی و حقوقی مواجه هستند. تحمل این شرایط، برای کسانی که مجبور می شوند بدون هیچ تدارک و بطور ناگهانی فرار کنند، مثل بسیاری که پس از موج اخیر خشونت و سرکوب در ایران فراری شده اند، بویژه در ابتدای ورود سخت تر است. تعدادی از فراریان ماه های اخیر تا کمی قبل از فرار خود تحت بازداشت و شکنجه بوده اند. برخی هیچ سابقه فعالیت سیاسی نداشته و فقط بدلیل شرکت در تظاهرات آنها بازداشت یا تحت تعقیب قرار گرفته اند. برخی نیز بدون اینکه در اعتراضات اخیر شرکت داشته باشند فقط بخاطر سابقه فعالیت سیاسی یا اینکه در گذشته زندانی سیاسی بوده اند، و برخی هم صرفاً بخاطر داشتن رابطه فامیلی با این دو گروه بازداشت و یا تحت تعقیب قرار گرفته اند. تعدادی نیز با مشاهده سرنوشت همزیم هایشان پس از هفته ها یا ماه ها درگیری و زندگی مخفی بالاخره اقدام به فرار از کشور کرده اند.

ویژگی اصلی سیستم "پناهجویی" در ترکیه

به دلیل اینکه کشور ترکیه کنوانسیون ۱۹۵۱ سازمان ملل متحد در امور پناهندگان را به شرط محدود کردن آن به اتباع اروپایی تصویب کرده، این کشور به افرادی که از کشورهای غیر-اروپایی به ترکیه پناه می آورند موقعیت پناهندگی و اقامت دائم اعطا نمی کند. به همین دلیل، این افراد فقط می توانند در ترکیه بعنوان "پناهجو" اجازه اقامت موقت دریافت کنند تا در مدت زمان محدودی از کمیساریای عالی پناهندگان ملل متحد درخواست پناهندگی کرده و در صورت برسمیت شناخته شدن از سوی این سازمان در کشورهای دیگر اسکان داده شوند. اگر جواب کمیساریا به درخواست پناهندگی منفی باشد اجازه اقامت آن فرد تمدید نمی شود و پلیس ترکیه نهایتاً وی را به کشوری که از آن وارد ترکیه شده یا کشور زادگاهش بزور باز می گرداند و به اصطلاح دپورت می کند. دپورت یا بصورت رسمی است که برای افرادی که گذرنامه ندارند با مراجعه به سفارت کشور متبوع برگه ورود گرفته می شود و یا بصورت غیررسمی که عموماً افراد را با رفتار خشونت آمیز و تهدید اسلحه مجبور می کنند پیاده از مرزهای کوهستانی یا آبی عبور کرده و به کشور همسایه ای که از آن وارد شده اند بازگردند.

جنبه اصلی سیستم "پناهجویی موقت" ترکیه متفرق کردن پناهجویان و تحت نظر قرار دادن مداوم آنها از سوی پلیس است. متقاضیان پناهجویی موظفند پس از ورود "در اسرع وقت" خود را به پلیس معرفی کنند؛ این افراد اگر قانونی وارد شده اند باید به بخش اتباع بیگانه اداره امنیت استانداری شهری که در آن هستند مراجعه کنند و اگر به صورت غیر قانونی وارد شده اند، خود را به استانداری شهری که وارد شده اند معرفی کنند. در عمل متقاضیان پناهجویی عموماً اول به دفاتر کمیساریای عالی در شهرهای آنکارا یا وان مراجعه کرده و پس از گرفتن نامه معرفی ("نامه پلیس") به اداره امنیت مراجعه می کنند. در هر حال متقاضیان به دستور اداره امنیت یا کمیساری عالی (بسته به اینکه اول کجا رفته باشند) باید در یکی از سی شهری که برای اقامت پناهجویان تعیین شده اقامت گزینند و روزانه یا چند روز در هفته برای امضاء در اداره اتباع بیگانه آن شهر حضور پیدا کنند. پناهجویان غیر-قانونی به شهرهای مرزی مثل وان و آغری فرستاده می شوند و دیگران به شهرهای اطراف آنکارا.

مُخاطرات، مُشکلات و نیازها

مخاطرات و مشکلاتی که پناهجویان در ابتدای ورود و در طول اقامتشان با آن مواجهند را میتوان به سه دسته اصلی تقسیم کرد

- ۱- ممانعت از ثبت درخواست پناهجویی، و دیپورت خودسرانه
- ۲- اشکالات و تاخیر طولانی روند پناهنده گزینی
- ۳- مشکلات اقتصادی و اجتماعی.

۱- ممانعت دولت ترکیه از ثبت درخواست پناهجویی و دیپورت خودسرانه متقاضیان

از سال ۱۹۹۴ که دولت ترکیه برای اولین بار مقرراتی برای پناهندگی (برای اروپائیان) و پناهجویی موقت (برای غیر-اروپائیان) تصویب کرد، پناهجویان غیر-اروپایی نیز موظف شدند برای دریافت اقامت موقت نزد پلیس ثبت نام کرده و علاوه بر درخواست پناهندگی که به کمیساریای عالی ارائه می کنند، یک درخواست "پناهجویی موقت" هم به پلیس بدهند. طبق مقررات اعلام شده ظاهراً وزارت کشور ترکیه پس از قضاوت مستقل روی این درخواست و با در نظر گرفتن معیارهای مندرج در کنوانسیون پناهندگی ۱۹۵۱ سازمان ملل متحد موظف به اتخاذ تصمیم نهایی در رد یا قبول درخواست اقامت موقت می باشد. اما در عمل چنین نبوده است. هر چند که مأموران پلیس پرسشنامه های متعددی را تکمیل و علت فرار را نیز سوال می کنند، ولی فقط کمیساریای عالی است که ادعاهای متقاضی را عملاً بررسی و قضاوت می کند.

اگر به دلایلی که در زیر توضیح داده می شود، دولت ترکیه از ورود کسی به "سیستم پناهجویی" ممانعت به عمل نیاورد (یعنی اجازه ثبت درخواست را بدهد)، تا زمانی که کمیساریای عالی تصمیم نهایی اش را درباره درخواست پناهندگی متقاضی اعلام کند دولت اجازه اقامت آن فرد را تمدید می کند. زمانی که کمیساریا تصمیم منفی و پرونده متقاضی را بسته اعلام کند اجازه اقامت آن فرد تمدید نشده و وزارت کشور ترکیه برایش حکم دیپورت صادر می کند. درست یا غلط بودن، عادلانه یا ناعادلانه بودن تصمیم کمیساریای عالی که پائین تر به آن اشاره خواهد شد مسئله دولت نیست و تنها موضوعی که برای دولت اهمیت دارد این است که کمیساریا فرد "پرونده بسته" را به کشور دیگری نمی فرستد.

این در حالی است که دولت ترکیه از همان ابتدای تصویب مقررات پناهندگی و پناهجویی در سال ۱۹۹۴، از ثبت درخواست پناهجویی گروههای متعددی خودداری و آنان را از حق ورود به سیستم پناهجویی موقت محروم کرده است. بیشتر این افراد پس از مدتی بازداشت در شرایط غیرانسانی و بدون رعایت مراحل قانونی، که شامل ابلاغ حکم دیپورت، دادن مهلت و تسهیلات لازم برای ارائه اعتراض و بررسی آن در دادگاه می باشد، از کشور دیپورت شده اند. این نوع دیپورت ها گروه های مختلفی از پناهجویان را شامل شده که شرح آنها از این قرار است:

- افرادی که از مرزهای زمینی بطور غیرقانونی وارد ترکیه شده و در مناطق مرزی دستگیر می شوند (آمار دقیقی از این نوع دیپورت ها در دست نیست. روایتهای پناهجویان بیشماری که یک یا چند بار به این شیوه دیپورت شده اند تا بالاخره توانسته اند خود را به مناطق داخلی برسانند حاکی از بیشمار بودن این نوع دیپورت ها است. در سال ۲۰۰۸، بخش اتباع بیگانه اداره امنیت شهر مرزی وان، که بیشترین تعداد پناهجویان غیر-اروپایی در آن بسر می برند (حدود ۳,۰۰۰ نفر در نیمه سال ۲۰۰۹)، صریحاً به سازمان عفو بین الملل گفت که طبق توافق غیررسمی با مقامات ایرانی، آنها هر فردی که غیرقانونی از ایران وارد ترکیه شده و در پنجاه کیلومتری مرز دستگیر گردد را فوراً به ایران دیپورت می کنند.)
- افرادی که در پاسگاههای مرزی یا در فرودگاه ها درخواست "پناهجویی" می کنند (مقررات دولت ترکیه اساساً فاقد هر گونه تمهیدات برای پذیرش درخواست پناهندگی یا "پناهجویی" در پاسگاه های مرزی است. در فرودگاهها نیز با ادعای این که "فرودگاه جزو قلمرو کشور ترکیه نیست" عموماً درخواست ها پذیرفته نمی شوند. در طول مدتی نیز که متقاضیان در ترانزیت فرودگاه در بازداشت پلیس به سر می برند، دولت ترکیه به کمیساریای عالی اجازه ملاقات با این افراد را نمی دهد.)

- افرادی که "خارج از مهلت" (تا سال ۲۰۰۶) یا با "تاخیر ناموجه" (از سال ۲۰۰۶ به بعد) درخواست پناهجویی می‌کنند (مقررات ۱۹۹۴ مهلت ثبت درخواست پناهجویی را در ابتدا پنج روز تعیین کرده بود. پس از دپورت شدن تعداد بیشماری از متقاضیان به بهانه اقدام "خارج از مهلت" و انتقاد شدید و مکرر از سوی سازمانهای حقوق بشر، این مهلت در سال ۱۹۹۹ به ده روز افزایش یافت. در سال ۲۰۰۶ دولت ترکیه در چهارچوب اقداماتی که برای پیوستن به اتحادیه اروپا آغاز کرد در مقررات پناهندگی و پناهجویی خود نیز اصلاحاتی به عمل آورد، از جمله حذف مهلت ده روزه ارائه درخواست و جایگزینی آن با ارائه درخواست "در اسرع وقت". به زعم دفترچه اطلاعات رسمی که برای پناهجویان منتشر شده، اسرع وقت "به این معنی است که در اولین فرصت ممکن بعد از ورود." این تعریف مبهم دست مقامات دولتی را باز گذارده تا کسانی را که حتی در عرض کمتر از پنج روز ثبت نام می‌کنند را به بهانه "تاخیر ناموجه" خودسرانه دپورت کند).
- افرادی که پس از دستگیری بدلیل ورود غیر-قانونی یا اقامت غیر-قانونی یا خروج غیر-قانونی اقدام به درخواست پناهجویی می‌کنند (با وجود اینکه مقررات اصلاح شده سال ۲۰۰۶ بر ضرورت یک رسیدگی اجمالی به درخواست پناهجویی افرادی که پس از دستگیری درخواست ارائه داده اند تاکید کرده، در عمل افرادی که پس از دستگیری اقدام کرده اند عموماً از حق ارائه درخواست پناهجویی محروم گردیده و پس از مدتی بازداشت در شرایط غیر-انسانی بدون رعایت مراحل قانونی دپورت شده اند. در سال ۲۰۰۸ که کمیساریای عالی حدوداً در ۳۹۰ مورد برای جلوگیری از دپورت خودسرانه ۳،۴۰۰ نفر پادرمیانی کرده است، تنها ۷۲ نفر موفق به ثبت درخواست خود شدند).
- افرادی که به ادعای دولت ترکیه "امنیت ملی این کشور را تهدید می‌کنند" (در طی سالهای ۲۰۰۷-۰۸ دستکم هفت ایرانی که درخواست پناهندگی شان از سوی دفتر

- ترکیه کمیساریای عالی و کشورهای سوم پذیرفته شده بود و در رابطه با مسائل ایران در ترکیه فعالیت سیاسی داشتند یا اوضاع وخیم پناهندگی در ترکیه را گزارش می‌کردند به ایران یا عراق دپورت شدند. همچنین از سال ۲۰۰۸ دهها پناهنده ایرانی از اعضای پیشین یا هواداران سابق سازمان مجاهدین خلق که از سوی کمیساریای عالی در عراق بعنوان پناهنده به رسمیت شناخته شده بودند پس از اقدام به ارائه درخواست "پناهجویی موقت" در ترکیه، همگی بدون استثنای با بهانه های مشابه با دپورت خودسرانه یا غیرقانونی مواجه شده اند).
- افرادی که پرونده شان پس از مردودی و بسته شدن در کمیساریای عالی ترکیه مجدداً باز می‌شود.
  - افرادی که در کشورهای دیگری از سوی کمیساریای عالی بعنوان پناهنده برسمیت شناخته شده و سپس به ترکیه پناه می‌آورند.

این نوع رفتارهای خودسرانه دولت ترکیه شدیداً مورد انتقاد سازمانهای حقوق بشر و کمیساریای عالی پناهندگان ملل متحد بوده است. دادگاه حقوق بشر اروپا نیز در ۲۲ سپتامبر ۲۰۰۹ در شکایتی که نهاد همبستگی به نمایندگی از دو پناهنده ایرانی در سال ۲۰۰۸ به این دادگاه ارائه داده بود در حکمی کوبنده استدلالهای متعدد دولت ترکیه برای دپورت خودسرانه افراد را مردود اعلام کرد و این کشور را بدلیل نقض فاحش و آشکار کنوانسیون اروپایی حقوق بشر شدیداً محکوم نمود. دادگاه اروپا همچنین دولت ترکیه را موظف به پرداخت ۲۰،۰۰۰ یورو خسارت به هر یک از شاکیان پرونده تشخیص داد. پیش بینی می‌شود دهها شکایت مشابه دیگری که عمدتاً در سال ۲۰۰۸ از سوی نهاد همبستگی یا وکلای ترک در دادگاه اروپا ثبت شده اند نیز در ماههای آینده حکم های مشابهی از دادگاه دریافت کنند و در آینده نزدیک نیز دولت ترکیه اصلاحات پایه ای در قوانین و عملکرد خود بعمل آورد.

علاوه بر نقش مهم دادگاه حقوق بشر اروپا در تغییر قانون و رفتار دولتهای اروپایی، این دادگاه، بر اساس مقررات اجرایی خود، تمهیداتی دارد که با استفاده بموقع از آن و ارائه اطلاعات کافی درباره مخاطرات بازگرداندن افراد در معرض دپورت

می‌توان دپورت آن فرد را در هر کشور اروپایی که باشد فوراً متوقف کرد. در چند سال اخیر که دولت ترکیه نسبت به اعتراضات و توصیه‌های کمیساریا عالی در مورد عدم دپورت افراد بی‌توجهی نشان داده، دادگاه حقوق بشر اروپا تنها وسیله برای توقف دپورتهای خودسرانه بوده است. لازم به ذکر است که چون احکام دپورت از سوی وزارت کشور صادر می‌شوند احکام اداری به حساب می‌آیند و لذا طبق قانون اساسی ترکیه در دادگاه‌های اداری این کشور قابل اعتراض هستند. اما در مواردی که ذکر شد چون دپورت‌ها اساساً خودسرانه و بدون صدور حکم انجام می‌گیرند، اعتراض به دادگاه اداری عملاً ناممکن و منتفی است.

۲. اشکالات و تأخیرهای طولانی سیستم پناهنده‌گزینی کمیساریای عالی پناهندگان

هم‌اکنون در دو سوم از کشورهای پناهنده‌پذیر دنیا این دولتها هستند که با ایجاد سیستم پناهنده‌گزینی به درخواست‌های پناهندگی رسیدگی می‌کنند. در یک سوم نیز این مسئولیت را دفاتر کشوری کمیساریای عالی پناهندگان به عهده دارند که حدوداً پانزده درصد از کل درخواست‌های پناهندگی دنیا را قضاوت می‌کنند. این کشورها در آسیا و آفریقا هستند و در حال حاضر سه کشور ترکیه و مونته‌نگرو و کوبا را نیز شامل می‌شوند.

اساساً نقشی که در اساسنامه کمیساریای عالی برای امور گزینش پناهندگان پیش‌بینی شده ارائه راهنمایی به دولتها برای عادلانه کردن سیستم پناهنده‌گزینی و قضاوت عادلانه روی درخواست‌ها بوده است. این سازمان از زمان تاسیس خود در سال ۱۹۵۰ نقش موثر و تحسین‌برانگیزی را در این زمینه ایفا کرده است. ولی متأسفانه در پنجاه و شش سالگی که کمیساریا در دفاتر کشوری خود به قضاوت درخواست‌های پناهندگی مشغول بوده، خود به اصول و مقرراتی که به دولتها توصیه می‌کند وفادار نبوده است. این امر بیش از دو دهه است که از جنبه‌های مختلف مورد انتقاد سازمانهای حقوق بشر و پناهندگی و همچنین آکادمیسین‌ها قرار گرفته. نهاد همبستگی نیز خود از پایه‌گزاران جنبش انتقاد به سیستم پناهنده‌گزینی کمیساریای عالی بوده و همچنان نیز در تلاش است که کمبودها و اشکالات این سیستم برطرف شوند. با وجود اصلاحات مهمی که در سالهای

اخیر در سیستم پناهنده‌گزینی کمیساریا در سطح جهانی انجام گرفته، این سیستم همچنان فاقد شفافیت است. بیشتر حقوق پایه‌ای متقاضی پناهندگی نیز، مثل امکان آماده کردن درخواست قبل از جلسه مصاحبه، استفاده از روش مناسب برای مصاحبه پناهندگی، دسترسی به کلیه اطلاعات پرونده، شرح جزئیات دلایل رد شدن درخواست پناهندگی، و حق فرجام‌خواهی از ارگانی مستقل از مرجع تصمیم‌گیرنده اول هنوز در این سیستم رعایت نمی‌شوند.

در ترکیه نیز کمیساریای عالی از اواسط دهه ۱۹۸۰ مشغول بررسی و قضاوت درخواست‌های پناهندگی غیراروپائیان بوده است. در موقع ثبت نام متقاضی، کارمندان کمیساریا معمولاً عجولانه چند سطر راجع به علت فرار متقاضی یادداشت می‌کنند. در سالهای اخیر ترجیح متقاضی برای مرد یا زن بودن مصاحبه‌گر و مترجم نیز پرسیده می‌شود. معمولاً همان روز تاریخ مصاحبه اصلی را نیز به متقاضی ابلاغ می‌کنند. چه این تاریخ فردای آنروز باشد (مثل موارد مربوط به سالهای آخر دهه ۹۰) و چه یازده ماه دیرتر (مثل سالهای اخیر) کمیساریا در طی مدت انتظار نه تمهیداتی برای آماده کردن درخواست پناهندگی و متقاضی دارد و نه حتی توصیه مفیدی. این در حالی است که در سیستم‌های پناهنده‌گزینی دولتی حقایق پرونده و علل فرار را قبل از جلسه ملاقات با متقاضی بطور مکتوب و عموماً با مساعدت حقوقی تهیه و تسلیم می‌کنند و معمولاً حق تکمیل اطلاعات پرونده تا مدتی پس از جلسه مذکور نیز وجود دارد. در سیستم کمیساریا حقایق پرونده بایستی تماماً در روز مصاحبه اصلی استخراج شوند. کارمندان کمیساریا در روز مصاحبه معمولاً بدون پیش‌زمینه کافی اقدام به استخراج و ثبت حقایق پرونده می‌کنند. روشهایی که در مصاحبه بکار گرفته می‌شوند در بسیاری از موارد تهاجمی، غافلگیرانه و تحقیرآمیز هستند که خود کمیساریا نیز آن را مذموم دانسته است. اغلب مصاحبه‌ها به کمک مترجم انجام می‌شوند. کیفیت پائین ترجمه و دخالت‌های نابجای مترجمین یکی از شکایتهای رایج متقاضیان است. در پایان مصاحبه نیز جوابهای متقاضی برای او بازخوانی نشده و متقاضی اساساً حق دسترسی به متن مصاحبه را هم ندارد. به این دلایل احتمال اشتباه و از قلم افتادن حقایق مهم نه

فقط بسیار بالاست بلکه امکان تصحیح به موقع آنها نیز وجود ندارد.

اگر جواب مصاحبه منفی باشد، به متقاضی سی روز فرصت داده می شود تا درخواست استیناف بدهد. با وجود اینکه در چند سال اخیر امکان گرفتن جزئیات علت ردی متقاضی از طریق وکیل میسر شده، هنوز بسیاری از متقاضیانی که جواب منفی می گیرند بدلیل نا آگاهی به این امر یا عدم دسترسی به وکیل بدون آگاهی از دلایل جواب منفی نامه استیناف را تکمیل و تسلیم می کنند. در خواست استیناف را کارمندی دیگر در همان سازمان بررسی می کند که این نیز با معیارهای مورد توصیه خود کمیساریا که بر استقلال مرجع تجدید بررسی تاکید دارد انطباق ندارد. جواب به درخواست استیناف به دو صورت است: یکی جواب منفی بدون دعوت به مصاحبه دوم که منجر به بسته شدن پرونده می گردد و دیگری دعوت به مصاحبه دوم. اگر در مصاحبه دوم نیز جواب منفی باشد، پرونده بسته اعلام می گردد.

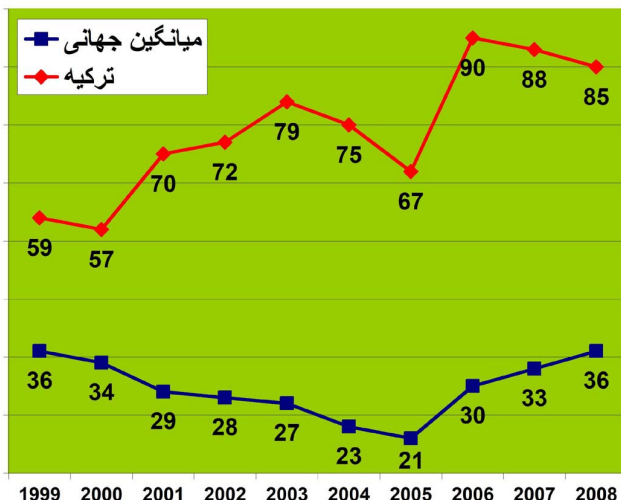
پناهجویان ایرانی اغلب با این پیش ذهنی که با یک سازمان ملزم به حقوق بشر و تابع اصول حاکم بر جوامع دموکراتیک سروکار دارند سراغ کمیساریای عالی می روند. ولی اکثرأ پس از تجربه این سیستم، چه آنها که جواب مثبت می گیرند و چه منفی، روال کار و استانداردهای این سازمان را دور از انتظار، ناعادلانه و تحقیرآمیز توصیف می کنند. بسیاری روش مصاحبه کارمندان کمیساریا را با بازجویان اطلاعات ایران مقایسه می کنند. برخی که تجربه دادگاههای ایران را دارند از تشابهات این سیستم با رویه قضایی جمهوری اسلامی می گویند چرا که در ایران نیز بعنوان متهم حق دسترسی به اطلاعات پرونده خود را نداشته اند. همچنین دادنامه هایی که دادگاهها به آنها ابلاغ می کردند استدلال یا اطلاعات مفید نداشت، و در صورت داشتن وکیل نیز وی را از دسترسی به امکانات لازم برای دفاع موثر محروم و دفاعیه اش را نیز بدون هیچ توضیح و استدلالی نادیده می گرفتند.

یکی از زمینه های فعالیت نهاد همبستگی ارائه مشاوره و همیاری حقوقی مناسب برای متقاضیان پناهندگی از کمیساریا است تا آنها بتواند با آگاهی بهتر از ویژگی های کار کمیساریا، ضوابط پناهندگی و با مستندات بیشتر درخواست پناهندگی خود را به این سازمان ارائه داده و/یا با جواب منفی آن مقابله کنند.

برای افرادی که نهایتاً کمیساریا پرونده شان را ناعادلانه می بندد و بر این اساس از سوی دولت ترکیه در معرض دپورت قرار می گیرند نهاد همبستگی امکان همیاری حقوقی برای ارائه شکایت در دادگاه حقوق بشر اروپا را فراهم کرده است. در سالهای ۱۹۹۸-۲۰۰۸ این نهاد شکایات متعددی را برای متقاضیانی که بخاطر قضاوت اشتباه کمیساریای عالی با دپورت مواجه بودند به دادگاه اروپا ارائه کرد. در طول بررسی دادگاه، در اکثر شکایات، کمیساریای عالی قضاوت منفی خود را به مثبت تبدیل کرده و شاکیان را در کشورهای دیگر اسکان داد. در یک مورد که سال ۲۰۰۳ شکایت شده بود و کمیساریا بر جواب منفی خود اصرار می ورزید، دادگاه حقوق بشر اروپا در حکمی بیسابقه که سال ۲۰۰۶ صادر نمود استدلالات کمیساریا را اشتباه ارزیابی کرد و برای اولین بار در تاریخ قضاوت نادرست کمیساریا در یک مرجع معتبر بین المللی محکوم شد.

برای درک دقیقتر وضع متقاضیان ایرانی در ترکیه این نکته را هم باید در نظر داشت که علی رغم اشکالات مذکور، در دهه گذشته نرخ قبولی پناهندگی در کمیساریای ترکیه برای ایرانیان عموماً سیر صعودی داشته و از میانگین نرخ جهانی قبولی ایرانیان نیز بالاتر بوده است. این امر البته تا حد زیادی مربوط به درصد بالای متقاضیان بهایی در ترکیه است. بجز یک دوره چند ساله در نیمه دوم دهه ۱۹۹۰ که کمیساریای ترکیه به بسیاری از بهائیان نیز جواب منفی میداد، سالهاست که درخواست پناهندگی این دسته از پناهجویان همگی پذیرفته

درصد قبولی پناهندگی برای ایرانیان در ترکیه در مقایسه با میانگین این درصد برای ایرانیان در سطح جهانی

می‌شوند. چون کمیساریا در مورد نوع پرونده‌ها آماری در اختیار عموم نمی‌گذارد معلوم نیست نرخ واقعی قبولی ایرانیان در ترکیه تا چه حد کمتر از نرخ‌های اعلام شده است.

جنبه مهم دیگری از سیستم پناهنده‌گزینی کمیساریای عالی در ترکیه که سالهای اخیر موجب عذاب شدید پناهجویان بوده است تأخیرهای طولانی در بررسی و قضاوت پرونده است. این مشکل بزرگ را کمیساریا مربوط به افزایش هفتاد درصدی متقاضیان پناهندگی در سالهای ۲۰۰۷ (۷,۶۴۰ متقاضی جدید) و ۲۰۰۸ (۱۲,۹۸۰ متقاضی جدید) و عدم افزایش بودجه و امکانات این سازمان می‌داند. در این رابطه، دفترچه اطلاعاتی که در اختیار متقاضیان گذاشته می‌شود می‌گوید: "به دلیل زیاد بودن مراجعات، تاریخ این مصاحبه [اصلی] ممکن است بطور متوسط تا ده ماه طول بکشد". در مورد کل مدتی که متقاضی باید در ترکیه بماند تا در کشور سومی اسکان داده شود دفترچه می‌گوید: "سلسله مراتب کار شما اعم از مصاحبه و گرفتن نتیجه آن، و در صورت شناخته شدن بعنوان پناهنده، مراحل جایگزینی شما ممکن است تا سه سال طول بکشد."

با این وجود، از اواخر ۲۰۰۹ بنظر می‌رسد که تاریخ مصاحبه‌ها به کمتر از شش ماه تقلیل داده شده‌اند. همچنین کمیساریای عالی در مواردی که شرایط متقاضی را "آسیب پذیرتر از دیگران" (مثل قربانیان شکنجه و تجاوز) تشخیص داده توانسته است با سرعت بیشتری کار کند و پناهنده را در کمتر از شش ماه از ترکیه خارج کند. یکی از اقدامات نهاد همبستگی در ماه‌های اخیر مکاتبه با کمیساریا برای معرفی و پیگیری پرونده‌هایی بوده که علی‌رغم داشتن شرایط "آسیب پذیرتر" کار آنها طبق روال عمومی کند پیشرفته است.

لازم به ذکر است که علی‌رغم محدود بودن کشورهایی که برای اسکان دهی پناهندگان از ترکیه امکانات و سهمیه سالیانه دارند، بنظر نمی‌رسد که تأخیرهای طولانی که عموماً در خروج پناهندگان از ترکیه وجود دارد مربوط به کمبود سهمیه اسکان دهی یا گندکاری کشورهای اسکان‌دهنده باشد. این برداشت هم از سوی کمیساریای عالی و هم مقامات مسئول در وزارت امور خارجه آمریکا تأیید شده است. مسئولین آمریکایی حتی تأکید کرده‌اند که در صورت ارجاع تعداد بیشتری پناهنده ایرانی به آنها، برنامه اسکان دهی آمریکا ظرفیت پذیرش آنها را

دارد. آمریکا تنها کشوری است که سالهاست بیشترین تعداد پناهنده را از ترکیه می‌پذیرد. در سال ۲۰۰۹ نیز از ۶,۰۳۸ نفری که از ترکیه در کشورهای سوم اسکان داده شده‌اند، تعداد ۴,۹۷۳ نفر (۸۲٪) را آمریکا پذیرفته است که ۳,۶۶۵ تن از آنان عراقی، ۱,۱۶۹ ایرانی و ۱۳۹ نفر از ملیت‌های دیگر بوده‌اند.

تعداد پناهندگانی که در سال ۲۰۰۹ از ترکیه در کشورهای سوم اسکان داده شده‌اند

جمع کل	آمریکا	سوئیس	سوئد	هلند	آلمان	انگلستان	فرانسه	فنلاند	کانادا	استرالیا
۱۵۷۵	۱۱۶۹	۱	۴۵	۳	۱	۵	۲	۵	۲۵۵	۸۹
۴۱۸۳	۳۶۶۵	۵	۱۵	۱	۱	۱	۱۶	۲۰	۸۸	۳۷۴
۲۸۰	۱۳۹	۱	۱	۱	۲	۱	۱	۲۲	۱۱۷	۰
۷۳۰۶	۴۹۷۳	۵	۲۰	۳	۳	۵	۱۹	۴۷	۴۲۰	۴۲۳

۳. مشکلات اقتصادی اجتماعی

ترکیه فاقد هر گونه تسهیلات مسکونی (مثل کمپ پناهندگی) برای پناهجویان غیر-اروپایی است و مسئولیت تهیه و مخارج مسکن تماماً با خود پناهجو است. آنچه را که دولت ترکیه از آن به نام "مهمانخانه خارجیان" یاد می‌کند بازداشتگاههایی هستند با شرایط اسفبار و غیر-استاندارد برای افرادی که به قصد دیپورت دستگیر می‌شوند.

ترکیه همچنین فاقد تمهیدات ویژه برای کمک مادی یا درمانی به پناهجویان است. در برخی از استانها بیمارستانهای دولتی درمان‌های اولیه پزشکی را بطور رایگان در اختیار پناهجویان قرار می‌دهند ولی این شامل بیماریهای جدی‌تر و دارو نمی‌شود. همچنین فرمانداری و شهرداری برخی از استانها گاه به پناهجویان از سهمیه بودجه امداد اجتماعی آن استان کمکهای ناچیزی بصورت نقد، غذا، زغال سنگ، یا لباس می‌کنند.

نتواند این مبلغ را بردارد، نه فقط امکان دارد از کمک های موجود اجتماعی، درمانی و حتی حق ثبت نام فرزندان در مدرسه محروم شود، بلکه تا پرداخت کامل آن و جریمه تاخیر از خروج او جلوگیری می شود. کمیساریای عالی پناهندگان، کمیساریای حقوق بشر شورای اروپا، سازمانهای حقوق بشر ترکیه و پروفیسور یاکین ارتوک، گزارشگر ویژه کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل، همگی به این هزینه اعتراض کرده و خواستار لغو فوری آن شده اند.

یکی از عرصه هایی که نهاد همبستگی از سال ۱۹۹۳ در آن فعالیت داشته گردآوری و ارسال کمک مالی به پناهجویان ترکیه بوده است. تا پایان سال ۲۰۰۸، این نهاد مبلغ ۵۷۳،۱۸۲ دلار را که عمدتاً از اعانات ایرانیان خارج از کشور تامین شده برای ۱،۵۱۱ خانواده (حدود ۳،۷۶۰ نفر) ارسال کرده است. گزارش دریافت ها و پرداخت های این برنامه بطور سالیانه منتشر شده و در سایت اینترنتی نهاد موجود می باشد.

امید است این نوشته به سوالات افرادی که قصد پناهنده شدن در ترکیه یا کمک به پناهندگان مقیم ترکیه را دارند پاسخ داده باشد. برای دریافت اطلاعات بیشتر درباره اوضاع پناهندگان ترکیه یا خدمات نهاد همبستگی لطفاً به آدرس اینترنتی نهاد مراجعه کرده و یا سوالهای خود را از طریق نشانی های زیر طرح کنید.

Iranian Refugees' Alliance, Inc.

CPR St. P.O.Box 316

New York, NY 10276-0316 USA

T: 212 260 7460

F: 267 295 7391

E: irainc@irainc.org

U: www.irainc.org

کلیه آمار ارائه شده از دفتر کشوری کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل در ترکیه و/یا واحد آمار دفتر مرکزی این سازمان در ژنو می باشند.

کمیساریای عالی نیز که در گذشته به تعداد قابل توجهی از افرادی که بعنوان پناهنده برسمیت می شناخت مستمراً کمک مادی می نمود، سالهاست که بدلیل تقلیل بودجه و افزایش تصاعدی تعداد متقاضیان، فقط به تعداد بسیار کمی کمک می کند. به گفته خود کمیساریا در سال ۲۰۰۸ که این سازمان ۱۸،۳۱۰ نفر را تحت مسئولیت خود داشت، از بودجه ۸/۵ میلیون دلار خود فقط حدود ۱/۵ میلیون دلار را صرف امداد مادی به تعداد بسیار محدودی که "شدیدا آسیب پذیرتر" تشخیص داده شده بودند نمود. اگر این رقم را به جمعیت تحت مسئولیت کمیساریا تقسیم کنیم به هر نفر فقط ۸۲ دلار می رسد.

با وجود اینکه در سالهای اخیر در قوانین کار ترکیه امکان کار کردن قانونی برای پناهجویان فراهم شده بخاطر مشکلات زیادی که برای گرفتن اجازه کار وجود دارد این حق هنوز به صورت تئوری باقی مانده است. در بسیاری از شهرهایی که پناهجویان مجبور به سکونت در آنها می شوند حتی برای خود شهروندان ترک نیز کار نیست. آنهایی که خوش شانس ترند و کار پیدا می کنند اغلب در مشاغلی مثل جمع آوری زباله، شستن حمام عمومی، باربری و کارهای ساختمانی مشغول به کار هستند. در صورت اشتغال غیرقانونی همیشه این نگرانی وجود دارد که پس از ماهها کار کردن کارفرما مزد پناهجو را نپرداخته یا در صورت بروز حادثه ای از تقبل هزینه درمان سر باز زند.

با وجود فقر شدیدی که پناهجویان با آن دست به گریبان هستند، دولت ترکیه همان مقدار هزینه اقامت از آنان مطالبه می کند که از یک سرمایه گذار میلیونر. مقدار هزینه اقامت که هر سال از طرف دولت تعیین می شود در سال ۲۰۰۹ هر شش ماه برای هر فرد بالای ۱۸ سال مبلغ ۳۰۶ لیر ترک (حدود ۲۰۰ دلار آمریکا) و هر کودک ۱۵ تا ۱۸ سال ۲۸۸ لیر ترک بوده است. ۱۳۵ لیر ترک نیز برای خود دفترچه اقامت باید پرداخت شود. این به این معنا است که یک خانواده با دو بچه مجبور به پرداخت رقمی معادل با ۳،۰۰۰ لیر در سال است. اگر پناهجو